

KVALITETSDEKLARATION

Analyser och statistik om befolkningens utbildning

Ämnesområde

Utbildning och forskning

Statistikområde

Befolkningens utbildning

Produktkod

UF0551

Referenstid

Hösten 2022

Statistikens kvalitet	3
1 Relevans	3
1.1 Ändamål och informationsbehov	3
1.1.1 Statistikens ändamål	3
1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov	3
1.2 Statistikens innehåll	3
1.2.1 Objekt och population	3
1.2.2 Variabler	3
1.2.3 Statistiska mått	4
1.2.4 Redovisningsgrupper	4
1.2.5 Referenstider	4
2 Tillförlitlighet	4
2.1 Tillförlitlighet totalt	4
2.2 Osäkerhetskällor	4
2.2.1 Urval	5
2.2.2 Ramtäckning	5
2.2.3 Mätning	5
2.2.4 Bortfall	6
2.2.5 Bearbetning	7
2.2.6 Modellantaganden	8
2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig	8
3 Aktualitet och punktlighet	8
3.1 Framställningstid	8
3.2 Frekvens	8
3.3 Punktlighet	8
4 Tillgänglighet och tydlighet	8
4.1 Tillgång till statistiken	8
4.2 Möjlighet till ytterligare statistik	8
4.3 Presentation	8
4.4 Dokumentation	9
5 Jämförbarhet och sam anvä n d b a r h e t	9
5.1 Jämförbarhet över tid	9
5.2 Jämförbarhet mellan grupper	9
5.3 Numerisk överensstämmelse	9
Allmänna uppgifter	9
A Klassificeringen Sveriges officiella statistik	9
B Sekretess och personuppgiftsbehandling	9
C Bevarande och gallring	10
D Uppgiftsskyldighet	10
E EU-reglering och internationell rapportering	10
F Historik	10
G Kontaktuppgifter	10

Statistikens kvalitet

1 Relevans

1.1 Ändamål och informationsbehov

1.1.1 Statistikens ändamål

Syftet med undersökningen var att få en bild av vilka orsaker som bidrar till att personer med lärarlegitimation och erfarenhet från läraryrket väljer ett annat yrke än lärare, och hur många av dem som lämnat som skulle kunna tänka sig att återvända till läraryrket. Den visar även vilka faktorer som bidrar till att välja lärarutbildningen.

Statistiken används som ett underlag till diskussioner kring arbetet med den framtida kompetensförsörjningen av lärare.

1.1.2 Statistikanvändares informationsbehov

Användarna efterfrågar statistik om varför lärarutbildade har lämnat yrke och bransch och vad som behöver göras för att locka dem tillbaka till läraryrket och utbildningsbranschen då lärarbristen är stor.

Huvudanvändarna av statistiken är Regeringskansliet, myndigheter (till exempel Skolverket och Universitetskanslersämbetet) och organisationer såsom Sveriges kommuner och landsting och fackförbund som organiserar lärare.

1.2 Statistikens innehåll

De viktigaste målstorheterna är orsaker till byte av yrke och bransch och anledningar till att eventuellt återvända till läraryrket.

1.2.1 Objekt och population

Intressepopulationen består av personer som har en lärarlegitimation och som har arbetat som lärare, men som vid tidpunkten för undersökningen arbetar i en annan bransch än utbildningsbranschen, med ett annat yrke än lärare.

Målpopulationen avgränsas till personer med lärarlegitimation som har arbetat som lärare under den senaste tioårsperioden och som varit verksamma i minst sammanlagt två år under perioden. Anledningen till att personer som jobbat kortare än två år har uteslutits är att det är vanligt att lärare är borta ett år från yrket för att sedan återvända.

Såväl mål- som observationsobjekt är individer.

1.2.2 Variabler

Nedanstående variabler ingår i statistiken:

- anledningar till utbildningsval
- upplevd nytta av lärarutbildningen
- anledningar till att lämna läraryrket
- lönen vid senaste anställningen som lärare
- arbetstider vid senaste anställningen som lärare
- faktorer för att återvända till läraryrket.

Mål-, intresse- och observationsvariabler överensstämmer väl.

1.2.3 Statistiska mått

De statistiska storheterna utgörs av summor och kvoter. De summor som redovisas är skattat antal personer med en viss egenskap. Storheter av typen kvot redovisas främst i form av skattad andel personer med en viss egenskap. Skattningarna redovisas med ett flertal gruppindelningar, vilka beskrivs i avsnitt 1.2.4 Redovisningsgrupper.

1.2.4 Redovisningsgrupper

Statistiken redovisas på nedanstående redovisningsgrupper:

- kön
- ålder
- huvudmantyp
- skolform vid senaste anställning som lärare
- skolform vid senaste anställning x huvudmantyp
- antal år i läraryrket
- antal år sedan byte från läraryrket (till annat yrke)
- kommungrupp för senaste arbetsställe inom utbildning.

1.2.5 Referenstider

Referenstiden för målpopulationen är tidpunkten för undersökningen, det vill säga hösten 2022. Referenstid för variabler skiljer sig åt mellan olika variabler och avser främst förhållanden och aktiviteter under åren 2012 till 2022. Undantaget är referenstiden för utbildning som ligger innan 2012.

2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

Ett statistikvärdes tillförlitlighet/osäkerhet beror på den totala avvikelser (totala felet) mellan skattningen och målstorheten. Det totala felet kan beskrivas enligt följande:

Totalt fel = Urvalsfel + Täckningsfel + Bortfallsfel + Mätfel + Bearbetningsfel

I denna undersökning förekommer alla ovan nämnda fel förutom urvalsfel. Den slumpmässiga osäkerhet som orsakas av bortfallet har uppskattats med hjälp av 95-procentiga konfidsensintervall. Det har dock inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än det slumpmässiga bortfallsfelet. I avseende att reducera täckningsfel och bortfallsfel, har kalibrerade vikter beräknats.

Under respektive avsnitt kan endast bedömningar om de olika felens effekt på skattningarna ges. Det är alltså viktigt att tänka på att de redovisade konfidsensintervallen endast innefattar storleken på det slumpmässiga bortfallsfelet.

Den sammanlagda bedömningen är att tillförlitligheten är god.

2.2 Osäkerhetskällor

De osäkerhetskällor som bedöms påverka statistiken mest är bortfall och täckningsbrister.

2.2.1 Urval

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.2.2 Ramtäckning

Rampopulationen har tagits fram med hjälp av Registret över totalbefolkningen (RTB), Arbetsgivardeklarationer på individnivå (AGI), Legitimationsregistret och Registret över befolkningens arbetsmarknadsstatus (BAS).

Rampopulationen har tagits fram utifrån följande kriterier:

- Personer som har en lärarlegitimation uttagen senast april 2022
- Personen har arbetat som lärare och funnits med i lärarregistret minst 2 år mellan 2012 och 2020
- Personen finns inte med i lärarregistret eller förskollärarregistret 2021
- Personen är yngre än 65 år vid årets slut 2021
- Personen finns i RTB vid årets slut 2021
- Personen är sysselsatt enligt BAS oktober 2021.

Rampopulationen sammanfaller med ramen och utgörs således av personerna som återfinns i ramen.

Det förekommer täckningsbrister i denna undersökning. Undertäckningen utgörs av personer som återfinns i målpopulationen men inte i rampopulationen. I denna undersökning utgörs undertäckningen främst av personer som bytt yrke och branscher efter 2021. Några försök att kvantifiera undertäckningen har inte gjorts.

Övertäckning utgörs av personer som återfinns i rampopulationen men inte i målpopulationen. Detta kan exempelvis vara personer som idag arbetar som lärare trots att de inte gjorde det 2021. Täckningsfel kan också uppkomma på grund av brister i de register som använts.

Vid insamlingen identifierades 1 185 personer utgöra övertäckning. Övertäckning identifierades med hjälp av Lärarregistret 2022 som vid tidpunkten för undersökningen ej var tillgängligt. Övertäckningen har även identifierats med hjälp av kontrollfrågor i enkäten, fråga 1 och fråga 7. Detta var främst personer som angivit att de fortfarande arbetar eller återgått till att arbeta som lärare, eller arbetar som rektor inom skolväsendet, studerade heltid eller gått i förtidspension. Slutligen identifierades ett antal personer genom att de hörde av sig in till SCB. De skattningar som tagits fram justerar för denna övertäckning.

2.2.3 Mätning

Frågorna i frågeformuläret formulerades av SCB i samråd med statistikanvändarna, en testpanel med privatpersoner som arbetar eller arbetat som lärare och mättekniker på SCB, som är specialister på frågekonstruktion. Data samlas in direkt från observationsobjekten genom ett webbformulär. Urvalet slumpades in i två grupper där den ena gruppen, mot slutet av insamlingen, gavs möjlighet att svara genom ett pappersfrågeformulär.

Det har inte gjorts några studier över eventuella mätfel, men det finns inga indikationer på mätfel – varken utifrån inkomna frågor under

datainsamlingens gång eller utifrån lämnade svar och kommentarer i frågeformuläret.

2.2.4 Bortfall

Svarsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (till exempel registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om **objektsbortfall**.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om **partiellt bortfall**.

Svarsbortfall, vanligen förkortat till bortfall, uppstår när värden på en eller flera observationsvariabler (till exempel registervariabler eller enkätfrågor) i en undersökning inte kan inhämtas.

- Saknas alla värden för en individ är det fråga om objektsbortfall.
- Saknas enbart vissa värden, handlar det om partiellt bortfall.

Följande bortfallsmått har använts vid beräkning av objektbortfallets storlek:

$$\text{Bortfallsandel} = 1 - \frac{n_s}{n_s + n_B + u \cdot n_O},$$

där n_s är antal svarande personer, n_B utgörs av antal personer i bortfallet som man vet tillhör målpopulationen, n_O utgörs av antal personer med okänd målpopulationsstatus och u är en skattning av hur stor andel av personerna med okänd målpopulationsstatus som tillhör målpopulationen.

Skattning av u görs enligt

$$u = \frac{n_s}{n_O + n_s}$$

Svarsandelen var 62,3 procent.

Partiellt bortfall kan bero på att frågan är svår att förstå, är känslig, att uppgiftslämnaren glömmer att besvara frågan, att lämpligt alternativ saknas eller att instruktionerna vid hoppfrågor misstolkas. Till partiellt bortfall räknas även dubbelmarkeringar och svar som inte kan tydas. I denna undersökning varierade det partiella bortfallet mellan 1 och 5 procent. För de flesta frågorna var andelen partiellt bortfall under 5 procent. Flera delfrågor i frågan "I vilken utsträckning bidrog följande till att du valde att utbilda dig till lärare?" hade ett partiellt bortfall på 5 procent:

- ha en stimulerande arbetsmiljö
- möjlighet till trygg anställning
- bra arbetsförhållanden
- möjlighet till kompetensutveckling.

Metod för bortfallskompensation: Om bortfallet skiljer sig från de svarande med avseende på undersökningsvariablerna så kan skattningarna som grundar sig på enbart de svarande bli skeva. I avseende att reducera dessa skevheter har en *kalibreringsestimator* använts.

Vägning görs genom att beräkna s.k. kalibrerade uppräkningsvikter. Detta förfarande utnyttjar hjälpinformation i form av registervariabler. I kalibreringen används följande registervariabler (hjälpvariabler):

- kön
- ålder
- förvärvsinkomst
- antal år sedan byte
- antal år som lärare
- huvudmannatyp
- skolform vid senaste anställning
- region (kommungrupp för senaste arbetsställe inom utbildning).

Var och en av de hjälpvariabler som används i kalibreringen har valts utifrån minst ett av följande tre kriterier:

- (i) de samvarierar med svarsbenägenheten
- (ii) samvarierar med (viktiga) undersökningsvariabler
- (iii) avgränsar (viktiga) redovisningsgrupper

Bortfallet bidrar även till en slumpmässig osäkerhet i statistiken. Denna slumpmässiga osäkerhet har skattats med hjälp av 95-procentiga konfidensintervall. Med ett 95-procentigt konfidensintervall menas i denna undersökning att det sökta värdet på målstorheten med 95 procents sannolikhet ligger inom intervallets gränser, om andra fel än slumpmässiga fel orsakade av bortfallet är försumbara.

Det har inte genomförts några metodstudier för att kunna redovisa kvantitativa mått över storleken på andra osäkerhetskällor än den slumpmässiga osäkerheten orsakad av bortfallet. Om jämförelser mellan statistikvärden görs är det brukligt att använda konfidensintervallen för att identifiera skillnader som är statistiskt säkerställda. De skattade konfidensintervallen får då inte överlappa varandra.

2.2.5 Bearbetning

Dataregistrering och kodning

Registrering av data sker genom att inkomna enkäter läses in maskinellt (skanning). Skanningsprogrammet kontrollerar så att valida värden registreras vid skanningen. De värden som faller ut som fel i dessa kontrollerar rättas upp manuellt med stöd av skanningsprogrammet, s.k. verifiering.

Eftersom nästan alla variabler i undersökningen är kategoriska med slutna svarsalternativ bör inte skanningen ge upphov till några stora fel vid registrering av data. Givetvis uppstår dock fel, därför görs granskning av skannade data (se avsnitt granskning och rättning). Viss kodning av öppna svar har gjorts i undersökningen. Det gäller främst huvudsaklig sysselsättning där möjligheten till att lämna öppet svar varit till för sysselsättning som inte passerat in bland de fasta svarsalternativen. Men i vissa fall har de öppna svaren gått att koda om till någon befintlig kategori av fast svarsalternativ. Detsamma gäller frågan om skolform vid senaste anställning som lärare.

Granskning och rättning

Efter verifieringen görs ytterligare kontroller av registrerade data. Logiska kontroller görs så att svar på olika frågor inte är orimliga i förhållande till varandra. I de fall där endast ett svarsalternativ är tillåtet kontrolleras så att inte dubbelmarkeringar finns. Rättning av dubbelmarkeringar för kategoriska variabler sker efter en viss prioritetsordning eller i vissa fall slumpning mellan två svar. I vissa fall sker rättningen utifrån svaren på andra frågor i enkäten. Partiellt bortfall (saknade värden) redovisas i en egen kategori i publicerade statistiktabeller, men räknas inte med i Temarapporten. Ingen imputering av saknade värden har gjorts.

Framställning av resultat

Punktskattningar och konfidensintervall har beräknats med hjälp av ett av SCB egenutvecklat estimationsprogram. Det är svårt att bedöma effekten av de fel som kan uppstå vid bearbetningen. Ingen studie har gjorts för att försöka bedöma storleken av denna felkälla.

2.2.6 Modellantaganden

Denna källa bidrar inte till osäkerhet i statistiken.

2.3 Preliminär statistik jämförd med slutlig

Endast slutlig statistik redovisas.

3 Aktualitet och punktlighet

3.1 Framställningstid

Insamlingen av statistiken skedde under september 2022 – januari 2023. Statistiken publicerades den 29 maj 2023 vilket medför en framställningstid på ca 5 månader.

3.2 Frekvens

Detta är andra gången undersökningen genomförs. Det finns inga planerade framtida undersökningsomgångar.

3.3 Punktlighet

Statistiken publicerades enligt tidsplanen.

4 Tillgänglighet och tydlighet

4.1 Tillgång till statistiken

Statistiken publiceras som en rapport "Lärare utanför yrket" där utvalda frågor redovisas och kommenteras. På SCB:s webbplats finns också en statistik-nyhet med de viktigaste resultaten samt Exceltabeller där en fullständig redovisning av undersökningens resultat finns.

4.2 Möjlighet till ytterligare statistik

Möjlighet finns att beställa viss statistik på länsnivå.

4.3 Presentation

Statistiken presenteras i form av tabeller, diagram och text.

4.4 Dokumentation

Framställningen av statistiken beskrivs i dokumentet *Framställning av statistiken (StaF)*. Statistikens kvalitet beskrivs i föreliggande dokument. Detaljerad information om mikrodata finns beskrivet i *Dokumentation av mikrodata (MetaPlus)*. Samtliga dokumentationer är tillgängliga på SCB:s webbplats www.scb.se/UF0551 under rubriken *Dokumentation*.

5 Jämförbarhet och sammanvändbarhet

5.1 Jämförbarhet över tid

Detta är andra gången undersökningen genomförs så jämförelser över tid är möjligt med undantaget frågor om vilka faktorer som bidrar till en återgång. Det beror på att frågorna har förändrats.

5.2 Jämförbarhet mellan grupper

Samtliga personer i urvalet har fått samma enkät och de variabler som bildar redovisningsgrupperna har samma källa för samtliga individer som ingår i undersökningen. Därför råder full jämförbarhet mellan olika grupper i populationen.

5.3 Numerisk överensstämmelse

Det finns inga brister i den numeriska överensstämmelsen mellan olika statistikvärden.

Allmänna uppgifter

A Klassificeringen Sveriges officiella statistik

För statistik som ingår i Sveriges officiella statistik (SOS) gäller särskilda regler för kvalitet och tillgänglighet, se lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt Statistiska centralbyråns föreskrifter (SCB-FS 2016:17) om kvalitet för den officiella statistiken.

Statistiken är officiell.

B Sekretess och personuppgiftsbehandling

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

För att skydda enskilda personers eller företags sekretessreglerade uppgifter säkerställs att de inte kan röjas direkt eller indirekt i den statistik som offentliggörs.

Vid behandling av personuppgifter, dvs. information som direkt eller indirekt kan hänföras till en person som är i livet, gäller lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken samt personuppgiftslagen (1998:204).

C Bevarande och gallring

En kopia av all statistikredovisning i form av rapporter, böcker och statistiska meddelanden (SM) som getts ut som trycksak eller redovisats som PDF-dokument förvaras hos Kungliga biblioteket och levereras till Riksarkivet.

Enligt lagen om den officiella statistiken ska personuppgifter gallras när de inte längre behövs för sitt ändamål. Frister för arkivering och gallring är under utredning. Ett formellt beslut på arkiveringen har ännu inte fattats.

D Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet till denna statistik föreligger inte.

E EU-reglering och internationell rapportering

Det finns ingen EU-reglering eller regler kring internationell rapportering kring denna statistik.

F Historik

Denna publicering är den första och därför finns det ingen historik.

G Kontaktuppgifter

Statistikansvarig myndighet	Statistiska centralbyrån
Kontaktinformation	Jessica Baldgrim
E-post	jessica.baldgrim@scb.se
Telefon	010 - 479 66 44